

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO IR SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 21, 22, 53, 54, 56¹, 105, 188 STRAIPSNIŲ IR
PRIEDO PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 27², 189¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS SUĖMIMO VYKDYMO ĮSTATYMO 10 IR 45 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau – Projektai)**

(TAP-19-461; TAIS Nr. 18-12714(2))

2019-04-10 Nr. NV-992

Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija.

Projektų tikslas: į nacionalinę teisę perkelti 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2016/800 dėl procesinių garantijų vaikams, kurie baudžiamajame procese yra įtariamieji ar kaltinamieji (toliau – Direktyva 2016/800/ES) nuostatas.

Dabartinė situacija: Lietuvoje šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas apima pagrindines Direktyvos 2016/800/ES reguliavimo sritis bei iš esmės garantuoja nustatytas joje teises. Tačiau yra išlikę keletas nesuderintų nuostatų, kurios neleidžia konstatuoti pilno Direktyvos 2016/800/ES perkėlimą į nacionalinę teisę.

Projektų esmė: siūloma tikslinti galiojantį teisinį reguliavimą:

1. Papildomas įtariamąjo ir kaltinamojo teisių sąrašą numatant, kad nepilnametis turi teisę būti lydimas tėvų ar kitų atstovų pagal įstatymą teismo posėdžiuose ir atliekant kitus proceso veiksmus, taip pat teisę į privatumo apsaugą.

2. Nustatoma, kad nesant galimybės susisiekti su atstovu pagal įstatymą, jo tapatybė nežinoma ar jo dalyvavimas pakenktų baudžiamajam procesui, ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras ar teismas turi užtikrinti, kad procese dalyvautų kitas atstovas pagal įstatymą, o kai tokios galimybės nėra - laikinai, kol bus išspręstas atstovo pagal įstatymą klausimas, paskiria kitą asmenį galintį tinkamai atstovauti nepilnamečio ar neveiksnaus asmens interesus.

Analogiškai tikslinamos įstatyminės nuostatos dėl lydinčio asmens: nepilnametį proceso metu gali lydėti tėvai ir kiti atstovai pagal įstatymą. Jeigu nepilnametis nepasirinko kito asmens arba kai jo pasirinktas asmuo nėra tinkamas lydėti nepilnametį, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas paskiria kitą lydinčią asmenį.

3. Įtvirtinamas nepilnamečio įtariamąjo ar kaltinamojo individualaus vertinimo baudžiamajame procese institutas – šiuo metu toks vertinimas nėra numatytas.

Direktyva 2016/800/ES įtvirtina siekį atsižvelgti į specialius nepilnamečių poreikius apsaugos, švietimo, mokymo ir socialinės integracijos srityje. Tuo tikslu įtariamuosius ir kaltinamus nepilnamečius baudžiamajame procese turi būti įvertinti individualiai. Tokio vertinimo metu atsižvelgiama į nepilnamečio asmenybę ir brandą, ekonominę, socialinę ir šeimos aplinką, į konkretų pažeidžiamumą ir kt.

Į nepilnamečio individualaus vertinimo išvadoje pateiktus duomenis atsižvelgiama parenkant kardomasias ir kitas procesines prievartos priemones nepilnamečiui, priimant sprendimus dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo ar bylos perdavimo teismui, organizuojant proceso veiksmus su nepilnamečiu įtariamuoju ar kaltinamuoju, priimant sprendimus dėl bausmės, baudžiamąjo ar auklėjamojo poveikio priemonių skyrimo nepilnamečiui.

Numatoma, kad pirmą kartą apklausus nepilnametį, ikiteisminį tyrimą atliekantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras nedelsdamas kreipiasi į valstybinę vaiko teisių apsaugos institucijos specialistą dėl nepilnamečio įtariamąjo individualaus vertinimo. Šis specialistas turi teisę gauti duomenis apie nepilnamečio asmenybės ir brandos vertinimą iš savivaldybės pedagoginės

psichologinės tarnybos. Duomenys, gauti atliekant nepilnamečio individualų vertinimą, laikomi atskirai nuo bylos. Nepilnamečio individualus vertinimas turi būti atliktas ne vėliau kaip iki kaltinamojo akto surašymo.

Nepilnamečio individualus vertinimas gali būti neatliekamas bylose, kurios tiriamos pagreitinoto proceso tvarka arba priimant teismo baudžiamąjį įsakymą, taip pat bylose dėl nesunkių ar neatsargių nusikaltimų arba dėl baudžiamųjų nusižengimų.

4. Nustatoma, kad suimto nepilnamečio ar jo gynėjo arba atstovo prašymu turi būti atliekamas papildomas ar pakartotinis nepilnamečio sveikatos būklės patikrinimas, kurio išvada privalo būti pateikta ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui ar teismui.

5. Nustatoma, kad ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro iniciatyva arba nepilnamečio įtariamojo ar jo gynėjo ar atstovo pagal įstatymą prašymu gali būti daromas apklausos garso ir vaizdo įrašas. Apklausiant suimtą ar sulaikytą nepilnametį įtariamąjį garso ir vaizdo įrašas daromas visais atvejais.

6. Įtvirtinama nuostata, kad jei nepasibaigus suėmimo terminui nepilnametis sulaukia pilnametystės, tardymo izoliatoriaus administracijos sprendimu toks asmuo gali būti toliau (bet ne ilgiau negu jam sukaks 21 metai) laikomas kartu su nepilnamečiais suimtaisiais, jeigu tai atitinka šių nepilnamečių interesus.

7. Teismui, priimant nuosprendį ir nusprendžiant išieškoti iš nuteistojo proceso išlaidas, numatoma išimtis išlaidoms, patirtoms atliekant nepilnamečio įtariamojo ar nepilnamečio kaltinamojo individualų vertinimą.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis įstatymo *įgyvendinimui reikės 220, 8 tūkst. eurų* (Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai – 12 pareigybių, kurios skirtos užtikrinti nepilnamečių įtariamųjų ir kaltinamųjų individualaus vertinimo atlikimą)

Atsižvelgiant į tai, kad Direktyva 2016/800/ES į nacionalinę teisę *turi būti perkelta iki 2019 m. balandžio 11 d.*, siūloma prašyti Seimo svarstyti šiuos įstatymų projektus skubos tvarka.

Derinimas: projektai derinti su Vidaus reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos bei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijomis, Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos, Europos teisės departamentu, Generaline prokuratūra, Teisėjų taryba, Vaiko teisių apsaugos kontrolierių įstaiga.

Europos teisės departamento bei Teisėjų tarybos pastabos, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, pateikiamos derinimo pažymoje.

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatoms: Projektai neprieštarauja Septynioliktosios Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome rengėjams įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2019 m. balandžio 9 d. išvadoje Nr. NV-987 pateiktas pastabas.

Projektus siūlome teikti į Tarpinstitucinį pasitarimą.

Patarėjas

Audrius Kasinskas